

**UCHWAŁA NR XXIX/213/16
RADY GMINY BIELINY**

z dnia 30 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny na lata 2017 - 2020”

Na podstawie art.7 ust.1 pkt.9, art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016r. poz. 446 ze zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i ust.4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2014r. poz. 1446 ze zm.), Rada Gminy Bieliny uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny na lata 2017-2020”, zaopiniowany pozytywnie przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Bieliny.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2017r

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Rady Gminy Bieliny

Józef Gawęcki

Józef Gawęcki

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 roku poz.1446 ze zm.), Wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy Bieliny w okresie najbliższych czterech lat. Program jest dokumentem o charakterze strategicznym, uwzględniającym w szczególności cele, kierunki działań oraz zadania z zakresu opieki nad zabytkami.

Uchwalenie programu wypełnia wymóg ustawowy, jednocześnie pozwala zebrać w jednym dokumencie informacje dotyczące aktualnego stanu ochrony zabytków i zamierzeń gminy w tym zakresie w najbliższych latach, co umożliwi monitorowanie podejmowanych działań w dziedzinie opieki nad zabytkami.

Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zachęci do działań ochronnych i edukacyjnych, ale także pozwoli właściwie zadbać o dziedzictwo kulturowe gminy.

Konsultacje społeczne projektu „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny na lata 2017-2020” zostały przeprowadzone w okresie od 2 grudnia 2016r. do dnia 15 grudnia 2016r. na podstawie Zarządzenia Nr 0050.107.2015 Wójta Gminy Bieliny z dnia 1 grudnia 2016r. W wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi do w/w dokumentu.

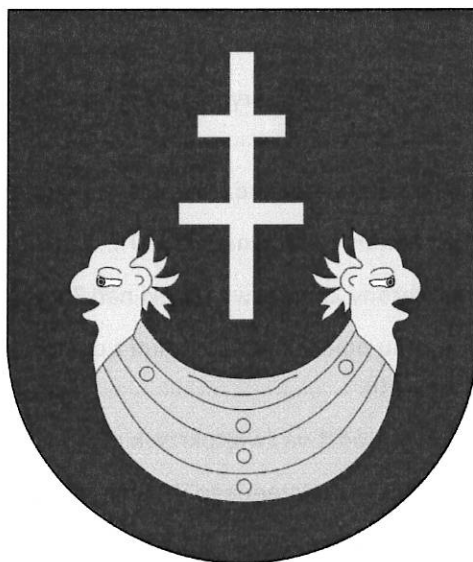
Pismem z dnia 21.12.2016r. znak: IN-UR.5120.2.11.2016 Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków zaopiniował program pozytywnie. Zgodnie z art. 87 ust. 4 ww. ustawy program podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały jest zasadne.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Bieliny
Józef Gawęcki

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXIX/213/16
Rady Gminy Bieliny
z dnia 30 grudnia.2016 r.

GMINA BIELINY

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BIELINY NA LATA 2017-2020

Bieliny, listopad 2016

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	11
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	11
4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020	11
4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030.	12
4.1.3. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	12
4.1.4. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.....	13
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonania na poziomie województwa i powiatu.	14
4.2.1. Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020 r.	14
4.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.	14
4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013–2016.....	15
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	16
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	16
5.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 r.	16
5.1.2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.....	17
5.1.3. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.....	17
5.1.4 Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025.	20
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.	23
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy.....	23
5.2.2. Krajobraz kulturowy.	24
5.3. Zabytki nieruchome.....	25
5.4. Zabytki wpisane do gminnej ewidencji zabytków.	27
5.5. Zasoby archeologiczne.	30

5.6. Zabytki o największym znaczeniu dla gminy.....	33
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	34
7. Założenia programowe Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	37
8. Instrumenty realizacji programu opieki nad zabytkami.....	40
9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	41
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	41
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	42
12. Bibliografia.....	44
13. Spis tabel.....	45

1. Wstęp.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe Gminy Bieliny, odzwierciedlające historię i znaczenie regionu. Lokalne zabytki stanowią istotny element krajobrazu kulturowego, kształtują indywidualną tożsamość i świadomość mieszkańców regionu.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446 z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek sporządzania programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy). Określa ona przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków. Niezależnie od obowiązku ochrony zabytków, stanowiących historyczną i materialną spuściznę pokoleń, zachowanie, a także przywrócenie zabytkom utraconych walorów jest uzasadnione społecznie i ekonomicznie.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny Program Opieki nad Zabytkami m. in. poprzez działanie edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

Celem programu jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy Bieliny w okresie najbliższych czterech lat. Program jest dokumentem o charakterze strategicznym, uwzględniającym w szczególności cele, kierunki działań oraz zadania z zakresu opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną do sporządzenia *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny*, stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 poz. 1446 z późn. zm.), która w art. 87 ust. 1 zobowiązuje Wójta do sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Program, o którym mowa ma na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć uniemożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z ust. 3 - 5 art. 87 w/w *Ustawy...* Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje Rada Gminy po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, po czym program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu Wójt, co dwa lata sporządza sprawozdanie które jest zobowiązany przedstawić Radzie Gminy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w szeregu dokumentów:

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w trzech artykułach:

- Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą równoważnego rozwoju.”

- Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związku z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
- Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2014 poz. 1446 z późn. zm.) stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w kraju, określa politykę zarządzania zabytkami, wyznacza główne zadania państwa i właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres, formy ochrony i opieki nad zabytkami, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Zgodnie z **art. 3** użyte w ustawie określenia oznaczają:

- **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytwórców bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **krajobraz kulturowy** – przestrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i walory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;

W **art. 4** zapisano, że ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto w **art. 6**, ustawa definiuje m. in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tej ustawy ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobowości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późniejszymi zm.),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 określa formy i sposób ochrony zabytków:

- a) wpis do rejestru zabytków,
- b) uznanie za pomnik historii,
- c) utworzenie parku kulturowego,
- d) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16 ust. 1, wskazuje radę gminy jako organ tworzący park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej – na podstawie, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 17, określa sposób zarządzania parkiem oraz zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku.

Art. 18, wymienia dokumenty strategiczne sporządzane na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, gdzie uwzględnia się ochronę i opiekę nad zabytkami oraz precyzuje co w szczególności zawierają wymienione koncepcje, strategie, analizy, plany i studia.

Art. 19, wskazuje, że studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uwzględniają: ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenie, inne zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków oraz parki kulturowe, ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami, strefy ochrony konserwatorskiej ustalone w zależności od potrzeb, na których obowiązują ograniczenia, zakazy i nakazy mających na celu ochronę znajdujących się na tych terenach zabytkach.

Art. 20, mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21, mówi o ewidencji zabytków jako o podstawie sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22, mówi w jakiej formie są prowadzone ewidencje zabytków krajowe, wojewódzkie i gminne oraz, że włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

Art. 89, wskazuje że organami ochrony zabytków są: minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.), gdzie w art. 7 ust. 1, pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokojenie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2016 poz. 778 z późn. zm.), określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 290), normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 672 z późn. zm.), która mówi między innymi o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 poz. 1651 z późn. zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną opieką konserwatorską.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2015 poz. 1774 z późn. zm.) w rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406, ze późn. zm.), która precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4).

Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2014 poz. 1118) w ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach określają:

1. **Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 987 z późn. zm.), która określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów.
2. **Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. z 2012 poz. 642 z późn. zm.), mówi że biblioteki i zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu

dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny powinien funkcjonować w powiązaniu z dokumentami programowymi opracowywanymi na poziomie kraju. Należą do nich: Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 i Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017.

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21. 09.2004 r.)

Głównym celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków. Wśród kierunków działań wymieniono kompleksową rewaloryzację obiektów zabytkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, promocję potencjału kulturowego regionów.

Instrumentem realizacji Strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa w sferze ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowania skutecznego systemu prawno – finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służb konserwatorskich,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych.

4.1.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030.

Uchwałą Nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r. Rada Ministrów określiła Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez realizację celów szczegółowych:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

4.1.3. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 26.03.2013 r.)

Głównym celem *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego* jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. Głównemu celowi przyporządkowano cztery cele szczegółowe, wśród których czwarty, „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej” odnieść można do ochrony dziedzictwa kulturowego. Wśród kierunków działań wymienia się:

- tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na 15 poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury.

W Strategii podnosi się również kwestię aktywnego udziału społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

4.1.4. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 – 2017 przyjęty w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów jest narzędziem realizacji polityki konserwatorskiej w wymiarze ogólnokrajowym, umożliwia koordynowanie działań wielu podmiotów skoncentrowanych na ochronie zabytków, tj.: organów konserwatorskich, instytucji kultury i osób prywatnych zaangażowanych w społeczną opiekę nad zabytkami.

Głównym celem programu jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków oraz poprawa stanu zabytków w Polsce.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.
2. Wzmocnienie synergii działań organów ochrony zabytków.
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach Krajowego Programu zdefiniowane zostały także zagadnienia horyzontalne, rozumiane jako tematy przewodnie, których problemy zostały poruszone, w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Wskazują one priorytety w obszarze ochrony zabytków przyjęte do realizacji do 2017 r.

1. uporządkowanie sfery ochrony zabytków nieruchomych – uporządkowanie rejestru, a także podniesienie jakości służb w zakresie realizacji pozostałych zadań w odniesieniu do zabytków nieruchomych,
2. dostosowanie prawa i praktyk ochrony zabytków w Polsce do standardów międzynarodowych,
3. wzmocnienie realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości, w szczególności w odniesieniu do zadań realizowanych przy zaangażowaniu obywateli lub skierowanych bezpośrednio do nich,
4. zwiększenie efektywności ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego - poprawa przepływu informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznością żyjącą w ich otoczeniu,
5. zwiększenie zaangażowania samorządów (w szczególności na poziomie gmin) w ochronę zabytków i opiekę nad nimi, a także pobudzenie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków,
6. działania administracyjne zmierzające do zwiększenia dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny na lata 2017-2020 wpisuje się w cele strategiczne dotyczące ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego realizowane na szczeblu krajowym.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonania na poziomie województwa i powiatu.

4.2.1. Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020 r.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 r. przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XXXIII/589/13 z dnia 16 lipca 2013 r. jako nadrzędną funkcję rozwoju regionu przyjęła misję: „Pragmatyczne dążenie do najszybszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska”. W Strategii ... wyznaczono wizję: „Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania”.

Konkretyzacja powyższej misji będzie się odbywała poprzez realizację następujących sześciu celów strategicznych:

1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.
2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.
3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.
4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w symulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.
5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.
6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Dla głównych celów strategicznych wyznaczono podcele wraz z zadaniami, których nie obejmują zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

4.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą Sejmiku XLVII/833/14 z dnia 22 września 2014 r. Dziedzictwo kulturowe w Planie... zostało omówione w rozdziale V Uwarunkowania i problemy występujące w poszczególnych dziedzinach zagospodarowania przestrzennego w podrozdziale 4. Głównym zadaniem w zakresie zagospodarowania przestrzeni kulturowej jest skuteczna ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne ich zagospodarowanie z myślą o poszerzeniu wiedzy zwłaszcza młodego pokolenia, świadomości historycznej obywateli, także wykorzystaniu jako

czynnika rozwoju gospodarczego i promocji. Istotnym zadaniem jest także wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w procesie umacniania tożsamości kulturowej lokalnych mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu i kultywowaniu specyfiki lokalnej.

Głównym celem polityki przestrzennej jest zachowanie i umacnianie regionalnej tożsamości kulturowej, jak także zapewnienie ochrony i racjonalne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego, stosownie do przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury oraz innych ustaw związanych z tą problematyką.

4.2.3. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013–2016.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2013 – 2016 jest opracowaniem strategicznym, wieloletnim który w sposób kompleksowy określa cele i działania województwa w zakresie opieki nad zabytkami. Najważniejszym działaniem jest ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa świętokrzyskiego w celu zachowania go dla następnych pokoleń oraz budowania na jego bazie tendencji służących rozwojowi regionu, a także integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzenia wiedzy o zasobach dóbr kultury i potrzebie ich ochrony.

W Programie... wyznaczono cel generalny:

Ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego.

Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Kierunki działań:

- 1.1. Rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych.
- 1.2. Ochrona zabytków ruchomych.
- 1.3. Ochrona zabytków nieruchomych.
- 1.4. Ochrona zabytków archeologicznych.
- 1.5. Ochrona zabytków układów architektonicznych.
- 1.6. Stworzenie warunków do powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.

2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działań:

- 2.1. Poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa.
- 2.2. Promocja zasobów dziedzictwa kulturowego.
- 2.3. Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.

3. Tworzenie warunków do wzmocnienia tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Kierunki działań:

- 3.1. Kultuwanie tradycji w oparciu o zasobach dziedzictwa kulturowego.
- 3.2. Popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

Gminnym Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny na lata 2016- 2020 jest zgodny z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym.

5.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 r.

W *Strategii Rozwoju Gminy Bieliny* zostały ujęte najważniejsze cele i uwarunkowania rozwoju gminy. Za najważniejszą misję gmina przyjęła: *Dbłość o jakość życia mieszkańców podnosząc jakość usług publicznych i rozwijając infrastrukturę gminną. Wspierać rozwój turystyki i przedsiębiorczości poprawiając warunki pracy i wypoczynku na terenie gminy.* Misja określa kierunek działania gminy, jej rolę i sens istnienia. Realizacja misji gminy doprowadzić ma w długim okresie do stanu określonej w niej wizji – *Gmina, która dzięki rozwiniętej infrastrukturze i sprawnemu działaniu instytucji publicznych jest przyjazna mieszkańcom, turystom i inwestorom oraz rozwija się w sposób zrównoważony.* Strategia określa trzy główne cele strategiczne, które dotyczą trzech głównych grup interesariuszy rozwoju gminy: przede wszystkim mieszkańców, turystów i przedsiębiorców.

Głównymi celami strategicznymi Strategii są:

- wzrost atrakcyjności gminy Bieliny jako miejsca zamieszkania,
- wzrost atrakcyjności gminy Bieliny jako miejsca wypoczynku,
- wzrost atrakcyjności gminy Bieliny jako miejsca prowadzenia biznesu.

Do najważniejszych zabytków, które są wpisane do rejestru zabytków i zostały wymienione w Strategii należą:

- Drewniany młyn z 1884 r. (działający aż do 1995 r.) we wsi Belno,
- Zespół Kościoła Parafialnego w miejscowości Bieliny w skład którego wchodzi: Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca w miejscowości Bieliny oraz cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia w miejscowości Bieliny,

- Cmentarz parafialny w miejscowości Bieliny,
- Drewnianą Chałupę z XIX wieku we wsi Kakonin,
- Kaplicę w miejscowości Makoszyn.

5.1.2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.

Studium zostało opracowane na zlecenie gminy w 2000 r. przez Narodową Fundację Ochrony Środowiska w Warszawie, Rada Gminy Bieliny przyjęła Studium ... uchwałą nr XVII/20/2000 w dniu 27 września 2000 r. W roku 2005 uchwałą nr XXXI/214/05 wprowadzono zmiany do Studium... . Zmiany na zlecenie gminy opracowała Małopolska Grupa Geodezyjno – Projektowa S.A. z Tarnowa.

Ustalenia Studium obejmują:

- cele rozwoju gminy oraz uwarunkowania ich realizacji,
- politykę rozwoju przestrzennego,
- katalog miejscowych planów,
- priorytety strategiczne gminy Bieliny.

Stosowne miejsce w wymienionym dokumencie zajmuje problematyka środowiska kulturowego, w tym:

- stref ochrony konserwatorskiej,
- obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- stanowisk archeologicznych w gminie,
- pomników przyrody i obszaru chronionego krajobrazu.

Przede wszystkim wyznaczono miejsca i zakres współdziałania w zakresie ochrony środowiska kulturowego z wojewódzkim konserwatorem zabytków, nadzorem archeologicznym, wojewodą.

5.1.3. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.

W czasie opracowywania Programu Opieki nad Zabytkami gmina Bieliny posiada uchwalone i ogłoszone w 2006 r. oraz 2012 r. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego do wszystkich sołectw obejmujące całą powierzchnię Gminy Bieliny tj.:

1. Uchwały nr XXXVI/247/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. i nr XXXIX/269/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejscowości Bieliny,

ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162 poz. 1933 i 1934 z dnia 5 lipca 2006r.

2. Uchwały nr XXXVI/248/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. i nr XXXIX/268/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, gm. Bieliny – sołectwa Czaplów, ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162, poz. 1935 i 1936 z dnia 5 lipca 2006r.
3. Uchwała nr XXXVI/249/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Górki Napękowskie, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1761 z dnia 19 czerwca 2006r.
4. Uchwała nr XXXVI/250/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Huta Koszary, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1762 z dnia 19 czerwca 2006r.
5. Uchwała nr XXXVI/251/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Huta Nowa, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1763 z dnia 19 czerwca 2006r.
6. Uchwała nr XXXVI/252/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Huta Podłysica, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1764 z dnia 19 czerwca 2006r.
7. Uchwała nr XXXVI/253/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Huta Stara, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1765 z dnia 19 czerwca 2006r.
8. Uchwała nr XXXVI/255/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Kakonin, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1767 z dnia 19 czerwca 2006r.
9. Uchwała nr XXXVI/259/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 28 marca 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Porąbki, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 149, poz. 1768 z dnia 19 czerwca 2006r.

10. Uchwała nr XXXIX/270/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny – miejsowości Napęków, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162, poz. 1937 z dnia 5 lipca 2006r.
11. Uchwała nr XXXIX/271/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny – miejsowości Belno, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162, poz. 1938 z dnia 5 lipca 2006r.
12. Uchwała nr XXXIX/272/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Lechów, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162, poz. 1939 z dnia 5 lipca 2006r.
13. Uchwała nr XXXIX/273/06 Rady Gminy Bieliny z dnia 25 maja 2006r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny - miejsowości Makoszyn, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego Nr 162, poz. 1940 z dnia 5 lipca 2006r.

Formy ochrony dla zabytków nieruchomości zdefiniowanych w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustalono w miejscowych planach w zakresie:

- 1) zachować tradycyjny układ pól tzw. pasiaków świętokrzyskich,
- 2) zachować istniejące osie widokowe i obiekty zabytkowe oraz wykluczyć przesłanie ich nową zabudową,
- 3) zachować i rewaloryzować zabytkowe obiekty dziedzictwa kulturowego,
- 4) chronić i utrzymać w dotychczasowej formie i gabarytach liczne figurki, kapliczki, krzyże przydrożne i inne obiekty małej architektury sakralnej – obiekty o cechach zabytkowych, oznaczone na rysunku planu,
- 5) zachować dbałość o utrzymanie form regionalnych w tym; charakterystycznych podziałów, tradycyjnych układów przestrzennych zagród, cech stylowych budownictwa,
- 6) w terenach na których znajduje się obiekt zabytkowy ujęty w rejestrze i ewidencji zabytków zaznaczony na rysunku planu, działania dotyczące przekształceń tego obiektu i zmiany zagospodarowania terenu, prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony dóbr kultury na warunkach właściwych służb konserwatorskich,
- 7) w obszarach stanowisk archeologicznych w strefie biernej ochrony archeologicznej działania inwestycyjne, w tym prace ziemne prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie dóbr kultury.

14. Uchwała nr XIX/111/12 Rady Gminy Bieliny z dnia 24 maja 2012r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bieliny miejscowości Huta Szklana, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego w dniu 3 lipca 2012r. pod poz. 1963

W powyższym planie zostały określone następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- 1) zachować tradycyjny układ pól tzw. pasiaków świętokrzyskich,
- 2) chronić i utrzymać w dotychczasowej formie i gabarytach Pomnik Katyńskich Trzech Krzyży, pomnik pomordowanych podczas II wojny światowej oraz kapliczkę,
- 3) zachować dbałość o utrzymanie form regionalnych w tym: charakterystycznych podziałów, tradycyjnych układów przestrzennych zagród, cech stylowych budownictwa,
- 4) w obszarach stanowisk archeologicznych (w strefie biernej ochrony archeologicznej), działania inwestycyjne w tym prace ziemne prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W procesie planistycznym uzyskano uzgodnienia planów zagospodarowania przestrzennego od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, co świadczy o tym, że gmina zamierza kontynuować swoje działania w płaszczyźnie ochrony środowiska kulturowego w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Będzie to miało istotne znaczenie dla określenia działań priorytetowych i bieżących w dalszej części programu.

5.1.4 Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bieliny został przyjęty uchwałą nr XXVI/189/16 z dnia 11 listopada 2016 roku. W Programie... została określona misja: „*Kreowanie wizerunku Gminy Bieliny jako miejsca o wysoko rozwiniętej sferze gospodarczej i społecznej, przyjaznego mieszkańcom, turystom oraz inwestorom, wynikającego z aktywnego zaangażowania lokalnej społeczności w sprawy gminy. Pielęgnacja tradycji i kultury, wsparcie turystyki i strefy gospodarczej przyczyni się do kontynuacji zrównoważonego rozwoju gminy, determinującego wysoki poziom zadowolenia z usług publicznych, infrastruktury społecznej i technicznej oraz możliwości wypoczynku.*” Realizacja Programu... opierać się będzie na działaniach które pozwolą na wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działanie w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno - środowiskowej. Do każdej sfery został opracowany główny cel strategiczny, do którego następnie dopasowano uszczegółowione cele operacyjne. Do trzech głównych celów strategicznych należą:

1. Wzrost zaspokojenia stopnia potrzeb społecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Cele operacyjne:

- zapewnienie źródła utrzymania oraz dostępu do podstawowych usług społecznych
 - rozwój infrastruktury społecznej, zapewniającej wysoką jakość życia mieszkańców,
 - stworzenie atrakcyjnego środowiska życia, zapewniającego ustanie zjawiska emigracji ludności poza obszar gminy,
2. Wykorzystanie potencjału rozwojowego gminy oraz wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców,

Cele operacyjne:

- stworzenie atrakcyjnego środowiska (terenów inwestycyjnych) celem wspierania rozwoju przedsiębiorczości,
 - aktywizacja zawodowa społeczeństwa poprzez wzrost popytu na pracę oraz wzrost efektywności kształcenia i programy rozwojowe,
 - stworzenie warunków do rozwoju przemysłu przetwórstwa spożywczego oraz intensyfikacja rolnictwa,
3. Dostosowanie infrastruktury do potrzeb różnych grup społecznych w celu poprawy stanu przestrzeni publicznej oraz ochrona środowiska naturalnego.

Cele operacyjne:

- powiększenie infrastruktury noclegowej, rekreacyjnej oraz gastronomicznej,
- polepszenie warunków technicznych budynków i infrastruktury drogowej usytuowanej na terenie zdegradowanym,
- zrównoważony rozwój ład przestrzennego z zachowaniem jakości środowiska naturalnego.

Obszarem objętym rewitalizacją zgodnie z programem są określone terytorialnie części miejscowości Bielin, Porąbek, Huty Nowej oraz Huty Szklanej. Program... jest dokumentem operacyjnym będącym jednym z głównych instrumentów zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem miejscowości. W programie zamieszczono strategię trwałego rozwiązania zidentyfikowanych problemów w formie szczegółowego i wieloletniego planu działań. Poprzez rewitalizację można rozumieć kompleksowy program remontów, modernizacji zabudowy i przestrzeni publicznych, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze. Obszar wymagający rewitalizacji wskazany został na podstawie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno - gospodarczej oraz analizy warunków w poszczególnych częściach miejscowości, opartej o konkretne wskaźniki pozwalające zidentyfikować zjawiska kryzysowe.

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Bieliny, zaplanowano realizację 14 projektów kluczowych oraz 7 projektów komplementarnych. Wśród planowanych projektów uwzględnionych w programie rewitalizacji znajdują się projekty bezpośrednio związane z ochroną zabytków wraz z ich otoczeniem, oraz innymi obiektami o cechach zabytkowych np. pomnikami, miejscami upamiętniającymi i itp. . Do projektów tych zaliczamy między innymi:

- Wykonanie prac remontowo – konserwatorskich muru cmentarza parafialnego oraz remont mogił z okresu II wojny światowej w Bielinach.

Cmentarz parafialny w miejscowości Bieliny pochodzi z I połowy XIX wieku. Najstarsze nagrobki na cmentarzu pochodzą z 1789r., z czasów kiedy proboszczem parafii był ks. kanonik Karol Żukowski. Zabytkowe ogrodzenie jest murowane z elementami drewnianymi (zadaszenie muru). Obecnie ogrodzenie jest w bardzo złym stanie. W wielu miejscach mur jest wykruszony, przechylony, zadaszenie jest przegnite, dlatego konieczne jest odrestaurowanie zabytkowego muru. Bezpośrednie sąsiedztwo z dość często uczęszczanym chodnikiem przy ulicy Żeromskiego ze względu na stan techniczny muru zagraża bezpieczeństwu osób poruszających się w/w ciągiem pieszym.

W ramach tego zadania przewidziany jest także remont mogił z okresu II wojny światowej znajdujących się na cmentarzu parafialnym. Mogiły pochowanych osób znajdują się w środkowej części cmentarza. Mogiły podzielone są na 14 kwater z czego część jest wykonana z lastryka a część kwater jest ziemnych. Niektóre z mogił są już mogiłami zbiorowymi, gdyż jest w nich pochowanych więcej niż jedna osoba. Mogiły wymagają kompletnego remontu, rewaloryzacji konserwatorskiej, występuje również potrzeba wykonania drobnych napraw, wymiana tablic memoratywnych oraz zamieszczenie nazwisk.

W zakresie realizowanych robót uwzględniono:

- renowacja zabytkowego muru wokół cmentarza,
 - rozbiórka nagrobków pojedynczych, wywiezienie i utylizacja gruzu z terenu cmentarza,
 - roboty fundamentowe – podbudowa pod fundament żelbetowy,
 - wykonanie nowego wspólnego pomnika z krzyżem i napisami,
 - zagospodarowanie terenu – montaż obrzeży i wykonanie opaski.
- Zagospodarowanie terenu wokół cmentarza parafialnego w Bielinach poprzez budowę parkingu i dróg dojazdowych wokół rozbudowanego i istniejącego cmentarza w Bielinach wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną.

Realizacja tego zadania polegać będzie na utworzeniu drogi gminnej wewnętrznej, która umożliwi dojazd do parkingu od ul. Żeromskiego oraz komunikację pomiędzy starym i nowym cmentarzem, od drogi wschodniej i północnej strony cmentarza. Budowa chodnika przy

jezdniowego dla pieszych. Budowa i odnowienie istniejącego parkingu dla około 40 samochodów osobowych, oświetlenie parkingu i budowanych dróg.

➤ Stworzenie ścieżki historyczno – edukacyjnej po miejscowości gminnej Bieliny.

Na terenie Bielin znajduje się wiele miejsc związanych historycznie z miejscowością. Często miejsca dziedzictwa kulturowego są zapomniane oraz zaniedbane przez lokalną społeczność. Utworzenie ścieżki edukacyjnej będzie działaniem ukierunkowanych na zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego. Zachęci mieszkańców, ale także turystów do zapoznania się z historią Bielin i okolic.

Zakres realizowanych zadań:

Stworzenie ścieżki historyczno – edukacyjnej po miejscowości gminnej Bieliny. Wyznaczenie szlaku oraz uporządkowanie i oznaczenie miejsc związanych historycznie z dziejami Bielin. Będą to m.in. lokalizację młynów wodnych, dawnej szkoły, miejsca postoju więźniów i jeńców radzieckich prowadzonych do więzienia na Świętym Krzyżu, miejsca pacyfikacji i zbiorowego mordy dokonanej przez hitlerowskich oprawców w czasie II Wojny Światowej.

➤ Renowacja obiektu pamięci – Krzyże Katyńskie.

Monument, umieszczony u podnóża Świętego Krzyża oraz Świętokrzyskiego Parku Narodowego zwany też Świętokrzyską Golgotą Wschodu, składa się z trzech stalowych krzyży z napisem: Katyń, Charków, Miednoje. Na cokole umocowano w pięciu językach tablice upamiętniające ofiary Zbrodni Katyńskiej. Pomnik odsłonięto w 1999 roku. Inicjatorem budowy byli nieżyjący już kapelan rodzin katyńskich, ks. prałat Zdzisław Peszkowski oraz leśnicy z całej Polski. Inwestorem zaś była Fundacja „Golgota Wschodu”, obecnie opiekę sprawuje Stowarzyszenie „Kielecka Rodzina Katyńska”. Obecnie jest w użytkowaniu Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

W zakresie zadania zostało uwzględnione:

- zagospodarowanie terenu wokół pomnika pamięci,
- odnowienie monumentu,
- prace porządkowe.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy.

U stóp świętokrzyskiego klasztoru w Dolinie Kielecko - Łagowskiej położona jest gmina Bieliny, w której skład wchodzi 15 sołectw: Belno, Bieliny Kapitulne, Bieliny Poduchowne,

Czaplów - Zofiówka, Górki Napękowski, Huta Nowa, Huta Podłysica, Huta Stara, Huta Koszary, Huta Szklana, Kakonin, Lechów, Makoszyn, Napęków i Porąbki.

Pierwsze wzmianki o najstarszych miejscowościach gminy - Bielinach i Lechowie związane są właśnie z klasztorem świętokrzyskim, a dokładniej - z ustalaniem granic między dobrami opactwa benedyktynów, a ziemiami biskupstwa krakowskiego i biskupstwa wrocławskiego. W 1374 roku przy opisie granic po raz pierwszy został wymieniony Lechowiec., który graniczył z Ratajami (Wólka Milanowska). W 1464 roku nastąpiło odnowienie granic klasztornych od strony Jeziorka, Bielin i Lechowa, które należały do biskupa krakowskiego - dokładniejszy ich opis pochodzi z roku 1476. Wtedy Piotr Dunin z Prawkowic, podkomorzy sandomierski i starosta łęczycki sypał kopce graniczne pomiędzy wsiami Bieliny i Lechów należącymi do biskupa krakowskiego Jana Rzeszowskiego, a posiadłościami opactwa świętokrzyskiego. Granica prowadziła przez Przełęcz Hucką i rozdzielała dzisiejsze miejscowości Hutę Szklaną i Bartoszowiny, leżące po stronie klasztornej, od Huty Starej, Huty Starej Koszary i Lechowa. W pewnej części linię graniczną stanowiła ścieżka lechowska prowadząca z Lechowa (lub Lechówka) prawdopodobnie do klasztoru - mimo znacznej odległości mieszkańcy tej miejscowości do chwili obecnej często pieszo udają się do kościoła na Świętym Krzyżu. O istnieniu znaków granicznych z 1476 roku wspomina także przeor Radziszewski przy okazji sporu granicznego między włościanami z Huty Starej i Szklanej we wrześniu 1809 roku.

Patrząc na współczesny obraz gminy Bieliny zdominowany przez pola oraz lasy, a przy tym niemal całkowicie pozbawiony zakładów przemysłowych, wydaje się, że teren ten od zawsze związany był przede wszystkim z rolnictwem. Gdyby cofnąć się w czasie, do okresu, który pamiętają tylko najstarsi mieszkańcy, a nawet dalej jeszcze o kilka dekad, charakter gospodarczy tego obszaru zapewne niewiele by się różnił od współczesnego. Zdziwienie może więc budzić fakt, że początki prawie wszystkich miejscowości z terenu gminy Bieliny wiążą się nie z osadnictwem rolników, a z ośrodkami przemysłu. Dzisiejsze wsie: Napęków, Makoszyn i Belno powstały z osad przy kuźnicach, ich mieszkańcy zajmowali się więc wydobywaniem i hutnictwem żelaza. Z kolei Kakonin, Porąbki oraz Huty rozwinęły się na miejscu istniejących tu niegdyś hut szkła.

5.2.2. Krajobraz kulturowy.

Gmina Bieliny leży w centrum masywu Gór Świętokrzyskich. W związku z wysokimi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi cały obszar gminy obejmują różne formy ochrony przyrody. Ponad 62% powierzchni gminy znajduje się w granicach Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz jego otuliny, z czego północny fragment włączony jest ponadto do obszaru

„Łysogóry” sieci Natura 2000. Lasy na wschodzie gminy należą do obszaru „Ostoja Jeleniowska”, a kompleksy leśne na południu do obszaru „Lasy Cisowsko-Orłowińskie”. Pozostałą część gminy obejmuje Cisowsko – Orłowiński Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

Na terenie gminy Bieliny stwierdzono występowanie 11 złóż kopalin mineralnych:

- piaskowców kwarcytowych, surowców dla przemysłu materiałów ogniotrwałych i budownictwa drogowego – na złożach „Duża Skała” (na południe od wsi Huta Stara – Koszary), „Góra Skała” (w sołectwie Bieliny Poduchowne), „Góra Wojtkowa I” (Huta Nowa) „Góra Chełny” (Czapłów) oraz „Napęków”;
- piasków czwartorzędowych – na złożach „Napęków”, „Obszar Bieliny”, „Makoszyn” oraz „Lechów”;
- gliny zwietrzelinowe mułów kambryjskich do produkcji cegły – na terenie złoża Makoszyn;
- surowiec dla przemysłu materiałów ogniotrwałych i budownictwa drogowego – złożo „Góra Wojtkowa II” (południowe stoki góry we wsi Huta Koszary).

Przy południowej granicy gminy znajduje się ścisły rezerwat przyrody „Zamczysko” o powierzchni 14,4ha, którego przedmiotem ochrony są fragmenty pierwotnego lasu mieszanego bukowego (niektóre drzewa osiągają wiek ok. 220 lat). Obszar ten jest szczególnie cenny ze względu na znajdujące się na jego terenie stanowisko archeologiczne z dobrze zachowanym ośrodkiem kultu pogańskiego z przełomu IX i X wieku. Na terenie gminy znajduje się jeszcze 46 innych stanowisk, ale nie są one wpisane do rejestru zabytków. Większość to pozostałości produkcji dymarskiej z epoki kamienia (miejscowości Huta Nowa, Huta Podłysica i Huta Stara) oraz późnego średniowiecza (Napęków). W gminie znajdują się także stanowiska hutnictwa szkła z XVII wieku (Huta Nowa, Huta Szklana i Huta Stara).

Do najważniejszych zabytków na terenie gminy Bieliny zaliczyć należy:

- Drewniany młyn z 1884 r. (działający aż do 1995 r.) we wsi Belno,
- Zespół Kościoła Parafialnego w miejscowości Bieliny w skład którego wchodzi Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca w miejscowości Bieliny oraz cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia w miejscowości Bieliny,
- Cmentarz parafialny w miejscowości Bieliny,
- Drewnianą Chałupę z XIX wieku we wsi Kakonin,
- Kaplicę w miejscowości Makoszyn.

Oprócz nich w gminie znajduje się kilkanaście drewnianych kapliczek przydrożnych z XIX wieku.

5.3. Zabytki nieruchome.

Teren Gminy Bieliny zbytnio nie obfituje w cenne zabytki nieruchome. Do najistotniejszych i najcenniejszych zabytków objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczyć należy:

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Józefa Oblubieńca NMP w skład którego wchodzi: kościół parafialny p.w. Św. Józefa Oblubieńca NMP i cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia w Bielinach – wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr A.211/1-2 na podstawie decyzji z dnia 31.10.1947 r. oraz 15.02.1967 r.,
- cmentarz parafialny przy ul. Żeromskiego w Bielinach – obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr A. 212 na podstawie decyzji z dnia 14.05.1992 r.,
- młyn wodny w Belnie – obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr A.210 na podstawie decyzji z dnia 18.08.1970 r.
- chałupa w Kakoninie 5 – obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr rej. 532 na podstawie decyzji z dnia 20.11.1969 r.,
- kaplica w Makoszynie – obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomych województwa świętokrzyskiego pod nr A. 213 na podstawie decyzji z dnia 30.11.1956 r. oraz 15.02.1967 r.

Tabela 1. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków
1.	Bieliny Poduchowne	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Józefa Oblubieńca NMP	ul. Żeromskiego 12	XVII w.	dobry	Wpisane do rejestru zabytków pod nr A.211/1-2
1.1		Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca NMP		XVII w. – 1637 r. (murowany)	dobry	
1.2		Cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia		1637 r.	dobry	

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków
2.	Bieliny Poduchowne	Cmentarz parafiny	ul. Żeromskiego naprzeciwko domu nr 22. Rozpoczyna się na wysokości posesji nr 22 a kończy się na wysokości posesji nr 32.	I ćw. XIX w.	dobry	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A. 212
3.	Belno	Młyn wodny	naprzeciwko domu nr 36	XIX w. – 1884 r. (drewniany)	zły	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A. 210
4.	Kakonin	Chałupa	Chałupa nr 5	1860 r. (drewniana)	średni	Wpisany do rejestru zabytków pod nr 532
5.	Makoszyn	Kaplica	naprzeciwko domu nr 106A (Zespół kaplicy)	I poł. XIX w. (murowana)	dobry	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A. 213

Źródło: Na podstawie danych z WUOZ w Kielcach.

5.4. Zabytki wpisane do gminnej ewidencji zabytków.

Na terenie Gminy Bieliny zachowały się obiekty dziedzictwa kulturowego o dużej wartości historycznej i architektonicznej. Najbardziej charakterystycznym elementem środowiska kulturowego są nieliczne lecz dobrze zachowane obiekty architektury drewnianej - domy, zagrody i charakterystyczne kapliczki przydrożne, a także figury, krzyże upamiętniające ważne wydarzenia wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków, która została założona zarządzeniem Wójta Gminy Bieliny Nr 0050.73.2013 z dnia 28 października 2013 r. i zawiera 26 kart adresowych zabytków.

Tabela 2. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków w Gminie Bieliny

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków
1.	Bieliny Poduchowne	Zespół Kościoła Parafialnego p. w. św. Józefa Oblubieńca NMP	ul. Żeromskiego 12,	XVII w.	dobry	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A.211/1-2

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków	
1.1.		Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca NMP	ul. Żeromskiego 12,	XVII w. – 1637 r. (murowany)	dobry	Wpisane do rejestru zabytków pod nr A.211/1-2	
1.2.		Cmentarz kościelny w granicach ogrodzenia		1637 r.	dobry		
2.		Ogrodzenie z bramką	ul. Żeromskiego 12,	pocz. XIX w., (przed 1823), przeb. poł. XIX w., pótn. odcinek przesunięty w kierunku pótn., na pocz. XXI w. (murowany)	dobry		
3.		Dzwonnica kościelna	ul. Żeromskiego 12,	1852 r. (murowana)	dobry		
4.		Kapliczka św. Rozalii	ul. Żeromskiego 12,	1 poł. XIX w. (drewniana)	dobry		
5.		Dom	ul. Żeromskiego 75	1 poł. XX w. – ok. 1920 r. (drewniany)	dobry		
6.		Dom	ul. Żeromskiego 37A	XX w. – ok. 1950 r. (drewniany)	dobry		
7.		Cmentarz parafialny	ul. Żeromskiego, naprzeciwko domu nr 22 Cmentarz znajduje się przy ul. Żeromskiego. Rozpoczyna się na wysokości posesji nr 22, kończy się na wysokości posesji nr 32.		1 ćw. XIX w.	dobry	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A. 212
8.		Kapliczka NMP	na placu obok OSP, przed Urzędem Pocztowym		1802 r., remont 1963 r. (drewniana)	dobry	
9.	Kaplica Św. Barbary	ul. Żeromskiego między posesjami nr 21 a 23		1 poł. XIX w. (drewniana)	dobry		

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków
10.	Bieliny Kapitulne	Kapliczka Św. Jana Nepomucena	naprzeciwko domu nr 209	2 poł. XIX w. (drewniana)	dobry	
11.	Belno	Kapliczka Św. Jana Nepomucena	naprzeciwko domu nr 38	k. XIX w. (drewniana)		
12.		Młyn wodny	naprzeciwko domu nr 36	XIX w. – 1884 r. (drewniany)	zły	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A.210
13.	Huta Nowa	Kapliczka Św. Jana Nepomucena	na placu – przy sklepie i domu nr 110a	poł. XIX w. (drewniana)	dobry	
14.	Huta Podlyśca	Kapliczka Matki Boskiej	naprzeciwko szkoły	1949 r. (drewniana)	dobry	
15.	Huta Stara	Kapliczka NMP	przy szkole podstawowej	ok. 1940 r. (murowana)	dobry	
16.		Kapliczka Św. Jana Nepomucena	naprzeciwko domu nr 31	poł. XIX w. (drewniana)	średni	
17.	Kakonin	Chałupa	Chałupa nr 5	1860 r. (drewniana)	średni	Wpisany do rejestru zabytków pod nr 532
18.	Lechów	Cmentarz epidemiczny	przy głównej drodze przy zjeździe na Bartoszowiny	ok. poł. XIX w.	dobry	
19.	Makoszyn	Kościół Parafialny p.w. św. Piotra i Pawła	Makoszyn 83 26-004 Bieliny	1936 r. (murowany)	dobry	
20.		Cmentarz Parafialny	przy głównej drodze relacji Kielce – Opatów	XX w. – 1936 r.	dobry	
21.		Kaplica	naprzeciwko domu nr 106 A (Zespół kaplicy)	1 poł. XIX w. (murowana)	dobry	Wpisany do rejestru zabytków pod nr A. 213
22.		Ogrodzenie z bramką	Zespół kaplicy	1 poł. XIX w. (murowane)	dobry	
23.	Porąbki	Kapliczka	obok domu nr 53	k. XIX w. (drewniana)	dobry	

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Stan	Wpis do rejestru zabytków
24.		Kapliczka Św. Jana Nepomucena	obok domu nr 45	k. XIX w. (drewniana)	dobry	

Źródło: Dane uzyskane z WUOZ w Kielcach.

5.5. Zasoby archeologiczne.

Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi. Stanowią ważny element krajobrazu kulturowego i podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane na epokę kamienia oraz późne średniowiecze. W ich obrębie grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad i cmentarzysk. Wyniki badań archeologicznych stanowią cenne uzupełnienie przekazów pisanych. Stanowiska ewidencjonowano m. in. w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Obszar gminy jest wyjątkowo licznie nasycony zabytkami archeologicznymi. Do rejestru zabytków wpisanych jest 47 stanowisk archeologicznych, gdzie stwierdzono ślady i stanowiska produkcji dymarskiej z epoki kamienia (Huta Nowa, Huta Podłysica, Huta Stara) oraz z późnego średniowiecza (ponad 65 % stanowisk). W pozostałych stanowiskach znajdują się ślady osadnictwa z okresu neolitu i epoki kamienia (Bieliny) oraz epoki nowożytniej (Belno, Bieliny, Huta Szklana).

Na szczególną uwagę zasługuje Rezerwat archeologiczny – przyrodniczy „Góra Zamczysko” usytuowany przy południowej granicy gminy w Makoszynie, wpisany do rejestru zabytków (nr 3 Aa z dnia 21.08.1986 r.). Znajduje się tam dobrze zachowany ośrodek kultu pogańskiego z IX/X w.

Tabela 3. Położenie stanowisk archeologicznych wg sołectw w Gminie Bieliny.

L.p.	Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia
1.	Bieliny	85-66	1	1	śląd osadnictwa	epoka kamienia
2.			2	2	osada	neolit
3.		86-65	3	44	osada	okres nowożytny
4.			4	45	osada	okres nowożytny
5.			5	46	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze
6.			6	47	śląd osadnictwa	epoka kamienia
7.			7	48	śląd osadnictwa	epoka kamienia
8.			8	49	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
9.	Belno	86-65	1	63	osada	okres nowożytny
10.	Górki Napęzkowskie	86-65	1	50	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze

11.	Makoszyn	87-66	1	Wpis do rejestru zabytków nr 3Aa z dnia 21.08.1986 r.	ośrodek kultu pogańskiego „Zamczysko”	Wczesne średniowiecze IX – X w.
12.	Huta Nowa	86-66	1	1	huta szkła	
13.	Huta Podlyscia	85-66	1	3	stanowisko dymarskie wielopieczowiskowe	okres wpływów rzymskich
14.	Huta Stara	86-66	1		relikty pieca huty szkła	okres nowożytny (XVII w.)
15.	Huta Szklana	85-66	1	4	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
16.			2	5	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
17.			3	6	stanowisko dymarskie wielopieczowiskowe	okres wpływów rzymskich
18.			4	7	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
19.			5	8	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
20.			6	9	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
21.			7	10	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
22.			8	11	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
			osada		prahistoryczne	
			osada		średniowiecze	
23.			9	12	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
24.			10	13	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
25.			11	14	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
26.			12	15	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
27.	13	16	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich		
28.		85-66	14	17	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich

29.			15	18	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
30.			16	19	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
31.			17	468	stanowisko hutnictwa szkła	czasy nowożytnie
32.	Napęków	86-65	1	51	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	okres nowożytny
33.			2	52	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze
					śląd osadnictwa	okres nowożytny
34.			3	53	osada	okres nowożytny
35.			4	54	śląd osadnictwa	epoka kamienia
36.			5	55	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
37.			6	56	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze
					osada	okres nowożytny
38.			7	57	osada	okres nowożytny
39.			8	58	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
40.			9	59	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze
	osada	okres nowożytny				
41.	10	60	śląd produkcji dymarskiej	późne średniowiecze		
			osada	okres nowożytny		
42.	11	61	śląd produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich		
			śląd osadnictwa	późne średniowiecze		
			osada	okres nowożytny		
43.	12	62	osada	okres nowożytny		

44.	Świętokrzyski Park Narodowy oddz. 151a Huta Podlysica	85-66	1	21	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
45.	Świętokrzyski Park Narodowy oddz. 151b Huta Podlysica		1	22	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
46.	Świętokrzyski Park Narodowy oddz. 150 c Huta Podlysica		1	23	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich
47.	Świętokrzyski Park Narodowy oddz. 178d Huta Podlysica		1	24	stanowisko produkcji dymarskiej	okres wpływów rzymskich

Zródło: Dane uzyskane z WUOZ w Kielcach.

5.6. Zabytki o największym znaczeniu dla gminy.

Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca w Bielinach Poduchownych stanowi przykład rodzimego budownictwa z XVII w. (wybudowany w 1637 r.), cmentarz kościelny – charakterystyczne dla tego rodzaju budowli tło. Kościół orientowany, murowany, tynkowany, jednonawowy, z kaplicami bocznymi dobudowanymi w 1688 r. Dach dwuspadowy oraz - nad zakrystią - pulpitowy. W 1838 r. kościół został przedłużony ku zachodowi. Posiada zrekonstruowaną w 1997 r. wieżyczkę. Kościół został na nowo otynkowany i pomalowany, założono drugie okna. Wewnątrz odnowiono wielki ołtarz, tabernakulum, stacje drogi krzyżowej, przebudowano posadzkę w prezbiterium, zainstalowano stały ołtarz i ambonkę z białego marmuru, wyremontowano zakrystię i zainstalowano nowe meble, wymieniono nagłośnienie w kościele, zaś cały kościół został pomalowany wewnątrz. Wyremontowano dzwonnice i pokryto miedzianą blachą. Odnowiono, przebudowano i powiększono ogrodzenie kościoła, zaś wokół niego oraz na placu przed kościołem położono nowy chodnik z kostki. W 2006 roku w ramach projektu „Renowacja zabytków i budowa infrastruktury wokół Świętego Krzyża” ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ZPORR współfinansowano: wymianę instalacji

elektrycznej wewnątrz kościoła z dodatkowym oświetleniem i elektrycznymi piecami oraz prace konserwatorskie (główny ołtarz z rzeźbami i dwa ołtarze narożne z obrazami). W zabytkowym zespole kościoła i cmentarza znajdują się również, wpisane do gminnej ewidencji zabytków: dzwonnica, kapliczka oraz zabytkowe ogrodzenie.

Cmentarz parafialny w Bielinach został założony w I ćw. XIX w., wraz z murowanym ogrodzeniem, zespołem zabytkowych nagrobków i wiekowym drzewostanem. Jest cennym dobrem kultury o wartościach estetycznych, artystycznych, przyrodniczych. Stanowi integralny element historycznego krajobrazu kulturowego Bielin i okolicy.

Drewniana chałupa w Kakoninie, pochodząca z I połowy XIX w. Zbudowana z belek jodłowych na podmurówce z kamieni. Dach czterospadowy, pokryty gontem. Ma wejście od frontu i od podwórza, składa się z dwóch pomieszczeń w typowym układzie sień – izba – komora. Wyposażona w zabytkowe eksponaty. Kuchnia ma piec chlebowy, piec ogrzewczy z obszernym „zapiekiem”. To charakterystyczny dla wsi świętokrzyskich drewniany budynek mieszkalny. Wnętrze chałupy świętokrzyskiej z Kakonina, odtworzone na podstawie badań etnograficznych i archiwalnych, przedstawia materialne warunki życia średniozamożnej rodziny rolniczej z przełomu XIX i XX wieku.

Kaplica w Makoszynie, pochodząca z I poł. XIX w.. Murowana, otynkowana, z dachem dwuspadowym pokrytym blachą, na którym znajduje się wieżyczka. Fasada ozdobiona jest wnękami w stylu barokowym. Boczne ściany wzmocnione szarpami o „charakterze neogotyckim”. Nad dachem wybudowana jest wieżyczka na sygnaturkę. We wnętrzu znajduje się figurka Matki Boskiej.

Młyn wodny w Belnie jest typowym przykładem budownictwa przemysłowego XIX wieku. Zbudowany został z drewna w konstrukcji zrębowej z dwuspadowym dachem, krytym gontem. Obok młyna znajdowało się ujęcie wody z groblami ziemnymi i z drewnianym wspólnym upustem roboczym i jałowym oraz pogródki drewniane. Ponadto w pobliżu postawiony był tartak i cegielnia. Budynki te spłonęły w latach dwudziestych. Stawy natomiast zostały zniszczone w 1967r. w wyniku wielkiej burzy, która spowodowała rozerwanie grobli. Do naszych czasów przetrwał natomiast sam budynek młyna. W 1936r., w okresie regresu młynarstwa wodnego, zmniejszony został napęd z dwóch kół na jedno, natomiast w latach sześćdziesiątych napęd wodny całkowicie zastąpiono elektrycznym. Młyn posiadał pełne wyposażenie wnętrza. Niestety po zaprzestaniu działalności w 1995r., stan techniczny stale się pogarsza i obecnie młyn znajduje się już niemal w stanie ruiny.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

W celu właściwej oceny stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Bieliny oraz możliwości w tym zakresie, przeprowadzono analizę SWOT.

Tabela 4. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie geograficzne – bliskość miasta Kielce, ▪ dobra dostępność komunikacyjna gminy; droga krajowa i wojewódzka, ▪ bliskość Sanktuarium Świętego Krzyża, ▪ duża atrakcyjność turystyczna, ▪ walory przyrodnicze Świętego Parku Narodowego, Cisowsko – Orłowińskiego Parku Krajobrazowego, ▪ bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki aktywnej, ▪ trasy krajoznawcze, rowerowe, piesze, z licznymi punktami widokowymi, ▪ wysoki standard usług agroturystycznych, ▪ działalność Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich, ▪ sprawne działanie władz gminy (np. w obszarze promocji i rozwoju turystyki), ▪ dobrze zachowane obiekty sakralne i budynki użyteczności publicznej, ▪ liczne występowanie krzyży i kapliczek przydrożnych, ▪ posiadanie gminnej ewidencji zabytków w formie kart adresowych, ▪ obowiązujące Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego, ▪ uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w różnych dokumentach strategicznych gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mała liczba obiektów zabytkowych, ▪ ubogie źródła historyczne, ▪ zły stan techniczny obiektów zabytkowych stanowiących własność prywatną, ▪ brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów zabytkowych, ▪ brak świadomości społecznej znaczenia opieki nad zabytkami, ▪ niewystarczająca świadomości mieszkańców o występowaniu zabytkowych obiektów (szczególnie w przypadku gminnej ewidencji zabytków), ▪ mała ilość środków na remonty konserwatorskie, ▪ brak wiedzy na temat źródeł i sposobów pozyskiwania środków na odnowę obiektów zabytkowych wśród właścicieli,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł w tym ze środków Unii Europejskiej i umiejętność je wykorzystywanie, ▪ nowo powstała ustawa o rewitalizacji, ▪ działalność Towarzystwa Przyjaciół Bielin. 	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość pozyskania środków finansowych na ochronę zabytków z różnych źródeł; w tym ze środków Unii Europejskiej, ▪ wzrost dotacji na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami; w tym prace konserwatorskie, ▪ wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki, ▪ zwiększenie wiedzy o walorach gminy wśród potencjalnych turystów, ▪ uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach strategicznych gminy, ▪ aktywny udział stowarzyszeń i instytucji kultury w kultywowaniu i zachowaniu lokalnego dziedzictwa, ▪ budynek Centrum Tradycji, Turystyki i Kultury Gór Świętokrzyskich w Bielinach pozwalający rozwijać ofertę turystyczną i działalność kulturalną, ▪ zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców poprzez: pielęgnowanie tradycji, organizowanie świąt lokalnych, pikników, imprez cyklicznych i konkursów, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak wystarczających środków finansowych na prace konserwatorskie i remontowe przy obiektach zabytkowych, ▪ postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego; w szczególności drewnianego młynu w Belnie, ▪ skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej; zwłaszcza przez osoby prywatne, ▪ brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków, ▪ zanieczyszczenie środowiska związane z liczbą pojazdów, ▪ degradacja środowiska przyrodniczego zmniejszająca aktywność turystyczną gminy, ▪ samowolne działania przy prywatnych obiektach o walorach zabytkowych i ich rozbiórki, ▪ tworzenie strategii, ale brak mechanizmów ich efektywnego wdrażania, ▪ postępująca degradacja zabytków, ▪ klęski i zdarzenia losowe.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ szersza promocja walorów przyrodniczych i kulturalnych regionu, przyciągające turystów z poza regionu gminy, ▪ promowanie tworzenia i rozwoju gospodarstw agroturystycznych, ▪ rozwój bazy gastronomicznej i noclegowej pozwalającej na pobyt wielodniowy turystów, ▪ rewitalizacja niektórych miejscowości w gminie, ▪ liczne nagrody i wyróżnienia dla gminy oraz realizowanych projektów przyczyniające się do dużej promocji gminy i jej oferty turystycznej, ▪ rozwój odnawialnych źródeł energii. 	
--	--

7. Założenia programowe Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego gminy wykonana na potrzeby programu pozwoliła na wypracowanie priorytetowych działań w zakresie opieki nad zabytkami. Głównymi celami priorytetowymi i kierunkami działań są:

Tabela 5. Priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.	
Kierunki działań	Zadania
Podejmowanie działań w zakresie renowacji i odnowy zabytków.	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac konserwatorskich, remontowych, budowlanych i innych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Bieliny. • Realizowanie zadań inwestycyjnych przy obiekcie zabytkowym będącym własnością gminy, przy bezwzględnym przestrzeganiu ustawowego uzyskania konserwatorskiego pozwolenia na prowadzenie prac budowlanych objętych ochroną. • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na renowację zabytków będących własnością gminy.

	<ul style="list-style-type: none"> • Przekazywanie właścicielom obiektów zabytkowych informacji o możliwości pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego. • Wdrażanie rozwiązań podnoszących atrakcyjność zabytków i obiektów historycznych. • Odpowiednie utrzymanie otoczenia zabytków. • Zahamowanie procesów degradacji zabytków i obiektów o wartościach historycznych, poprawa stanu ich zachowania. • Włączenie problemów związanych z ochroną zabytków do zadań strategicznych, wynikających z koncepcji i planów rozwoju gminy. • Współpraca samorządu ze związkami wyznaniowymi, będącymi właścicielami i zarządcami obiektów sakralnych (kościół, cmentarze). • Określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją. • Naniesienie ustalonych danych własnościowych obiektów do kart ewidencyjnych. • Ocena stanu technicznego zabytków i sposobu użytkowania zabytków z zasobów komunalnych. • Dokonywanie okresowych przeglądów stanu technicznego zabytków, których właścicielem jest gmina i sporządzanie oceny stanu ich zachowania. • Określenie potrzeb w zakresie remontów, prac restauratorskich i ochrony zabytków, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzania. • Naniesienie wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do gminnej ewidencji dóbr kultury. • Prowadzenie niezbędnych badań archeologicznych towarzyszących wszelkim pracom ziemnym realizowanym na obszarach stanowisk archeologicznych (w formie nadzoru, badań wykopaliskowych, sondażowych, nieinwazyjnych). Zakres i rodzaj tych badań należy ustalać każdorazowo z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonanie prac remontowo – konserwatorskich muru cmentarza parafialnego oraz remont mogił z okresu II wojny światowej w Bielinach. • Zagospodarowanie terenu wokół cmentarza parafialnego w Bielinach poprzez budowę parkingu i dróg dojazdowych wokół rozbudowanego i istniejącego cmentarza w Bielinach wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną.
<p>Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.</p>	
<p>Badania, aktualizacja i uzupełnienie bazy danych o zabytkach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dokonanie przeglądu w terenie z udziałem Rady Sołectkiej w każdym sołectwie i weryfikacja posiadanych wykazów. • Kwalifikacja obiektów pod kątem stanu estetycznego. • Wykonanie dokumentacji fotograficznej wszystkich istniejących obiektów. • Bieżąca współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. • Regularne uzupełnienie i uaktualnianie Gminnej Ewidencji Zabytków o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną. • Regularna weryfikacja stanowisk archeologicznych uwzględnionych w Gminnej Ewidencji Zabytków. • Poszerzenie informacji o kulturze regionu.
<p>• Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.</p>	
<p>Turystyczna promocja regionu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ustalenie z właścicielami obiektów zasad udostępniania obiektów w celach turystycznych i edukacyjnych. • Popularyzacja poszczególnych zabytków oraz krajobrazu kulturowego poprzez ich wyeksponowanie. • Oznakowanie obiektów zabytkowych udostępnianych w celach turystycznych. • Opracowanie tablic informacyjnych zamieszczonych za zewnątrz obiektów zawierające podstawowe dane historyczne o obiekcie. • Stworzenie ścieżki historyczno- edukacyjnej po miejscowości gminnej Bieliny prowadzącej przez zabytki o największym znaczeniu dla gminy tj. przez teren Kościoła parafialnego p.w.

	<p>św. Józefa Oblubieńca w Bielinach Poduchownych oraz cmentarz parafialny w Bielinach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie i bieżąca konserwacja przydrożnych kapliczek oraz miejsc pamięci. • Renowacja obiektu pamięci – Krzyże Katyńskie.
Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	<ul style="list-style-type: none"> • Uczestnictwo w szkoleniach dotyczących kompetencji samorządów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. • Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę. • Publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej i na stronie internetowej Gminy Bieliny. • Propagowanie idei społecznych kwest na rzecz ratowania zabytkowych cmentarzy i pomników.

8. Instrumenty realizacji programu opieki nad zabytkami.

Zadania realizowane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Bieliny będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych** – wynikających z obowiązujących przepisów prawnych; aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonania decyzji administracyjnych z zakresu opieki nad zabytkami np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy zabytkach, udzielenie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystnie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje;
- instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa świętokrzyskiego;
- instrumentów społecznych** – obejmujących między innymi działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi w zakresie niematerialnego dziedzictwa kulturowego,

- e) **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy oraz Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program będzie służył podejmowaniu planowanych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, prócz określenia zasad i form ochrony i opieki nad zabytkami porusza także zagadnienia finansowania prac przy zabytkach z udziałem środków państwa. Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Art. 71 ust. 2 wspomnianej wyżej ustawy określa, że sprawowanie opieki nad zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, budowlanych dla obiektów, których właścicielem lub użytkownikiem jest samorząd, stanowi zadanie własne samorządu. Zarówno samorząd jak również podmioty posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotację celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m. in. z następujących źródeł:

- własne środki budżetowe gminy Bieliny na realizację zadań własnych;

- dotacje podmiotowe dla instytucji kultury, których organizatorem jest samorząd województwa;
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- środki własne jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli;
- dochody własne instytucji kultury;
- środki prywatne (osób fizycznych, stowarzyszeń, fundacji, osób prawnych, związków wyznaniowych);
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
- środki Unii Europejskiej;
- inne środki przewidziane prawem.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

Program Ochrony Zabytków wdrażany będzie przez Wójta Gminy Bieliny. Wójt do realizacji programu może wyznaczyć *Koordynatora programu*. Wdrażanie programu odbywać się będzie przy udziale koordynatora w współpracy z odpowiednimi komórkami merytorycznymi Urzędy Gminy, jednostkami budżetowymi gminy, administratorami, właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych położonych na terenie gminy. Ponadto program przewiduje współpracę z instytucjami szczebla wojewódzkiego, w szczególności z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wśród planowanych i prowadzonych przez gminę inwestycji na lata 2017-2020, związanych z ochroną zabytków wraz z ich bezpośrednim otoczeniem, a także innych obiektów o cechach zabytkowych np. pomników, miejsc upamiętniających i itp. uwzględnionych w dokumentach strategicznych gminy znajdują się:

Tabela 6. Zadania inwestycyjne planowane przez gminę.

Lp.	Zadanie	Planowany okres realizacji	Szacunkowe koszty realizacji w zł	Źródło finansowania
1.	Wykonanie prac remontowo – konserwatorskich muru cmentarza parafialnego oraz remont mogił z	2017-2020	500 000,00 zł	Środki własne Gminy Bieliny wraz ze wsparciem finansowym z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata

	okresu II wojny światowej w Bielinach.			2014- 2020, środki pozyskane z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz dofinansowanie ze środków Urzędu Województwa Świętokrzyskiego
2.	Zagospodarowanie terenu wokół cmentarza parafialnego w Bielinach poprzez budowę parkingu i dróg dojazdowych wokół rozbudowanego i istniejącego cmentarza w Bielinach wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną.	2017-2020	1 500 000,00 zł	Środki własne Gminy Bieliny wraz ze wsparciem finansowym z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
3.	Stworzenie ścieżki historyczno – edukacyjnej po miejscowości gminnej Bieliny.	2017-2020	300 000,00 zł	Budżet gminy Bieliny wraz z dofinansowaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014- 2020, możliwość realizacji przedsięwzięcia w formie partnerstwa publiczno-prawnego.
4.	Renowacja obiektu pamięci – Krzyże Katyńskie	2017-2020	Projekt społeczny	Środki zewnętrzne z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020
5.	Prace renowacyjne związane z oznaczeniem i upamiętnieniem miejsca rozstrzelania 9 żołnierzy Armii Krajowej przez niemiecką żandarmerię w dn. 2 czerwca 1943r. w miejscowości Kakonin.	2017-2020	21 000,00 zł	Środki własne Gminy Bieliny wraz ze wsparciem finansowym z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014- 2020, dofinansowanie ze środków Urzędu Województwa Świętokrzyskiego

Pożądanym rozwiązaniem jest dofinansowywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, za sprawą wystosowania odpowiedniej uchwały, określającej tryb i zasady udzielenia dotacji celowych. Rada Gminy opracowuje zasady najkorzystniejsze z perspektywy lokalnej społeczności i samorządu, zaś środki wsparcia finansowego w miarę możliwości powinny utrzymywać się na stałym poziomie. Przede wszystkim dotyczyć to może zabytków wpisanych do rejestru zabytków, ale także obiektów i budowali figurujących w ewidencji zabytków i wskazanych do ochrony ustaleniami planu miejscowego. Dotacje celowe mogą dotyczyć najpilniejszych potrzeb konserwatorskich, mających m.in. związek z nieszczęśliwymi wypadkami.

Ponadto realizacja zadań związanych z opieką i ochroną nad zabytkami opierać się będzie na systematycznym pozyskiwaniu środków pozabudżetowych.

12. Bibliografia.

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446 z późn. zm.),
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997r. poz. 78,483 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2016 poz. 778 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016r. poz. 672 z późn. zm.),
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 poz. 1651 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz. U. z 2015 poz. 1774 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406, ze późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2014 poz. 1118)
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t. j. Dz. U. z 2012 r. poz. 987 z późn. zm.)
12. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j. Dz. U. z 2012 poz. 642 z późn. zm.)

13. Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 z późn. zm.),
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. nr 113, poz. 399),
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 399),
16. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004 – 2020.
17. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030.
18. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.
19. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.
20. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020.
21. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego.
22. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego.
23. Strategia Rozwoju Gminy Bieliny do 2020 r.
24. Studium uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.
25. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bieliny.
26. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Bieliny na lata 2016-2025.

13. Spis tabel.

Tabela 1. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Tabela 2. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków w Gminie Bieliny.

Tabela 3. Położenie stanowisk archeologicznych wg sołectw w Gminie Bieliny.

Tabela 4. Analiza SWOT.

Tabela 5. Priorytety Gminnego Programu Opieki na Zabytkami.

Tabela 6. Zadania inwestycyjne planowane przez gminę.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy Bieliny
Józef Gawęcki

